

EKONOMSKI ASPEKTI UVOĐENJA DTT-a U BOSNI I HERCEGOVINI

Melika Husić, mr. sc.

Radna grupa za ekonomsko-društvene aspekte

Sadržaj

- Uvod
- Analiza tržišta komunikacija u BiH
- Analiza uvođenja DTT-a u svijetu
- Ekonomska analiza uvođenja DTT-a u svijetu
- Prijedlozi ekonomskog aspekta uvođenja DTT-a
- Zaključci

Karakteristike tržišta emitovanja u BiH

- Oko 1.100.000 domaćinstava - 94,9% posjeduje televizijski prijemnik
- Zemaljska televizija - jedina platforma koja je prisutna u više od pola domaćinstava; predstavlja primarni izvor prijema domaćih televizijskih programa.

Ukupno TV domaćinstava	Satelit (DTH/SMATV)	Kablovka (priključeno domać.)	Samo zemaljska
1.110.000	532.800	101.244	475.956
	48%	9%	43%

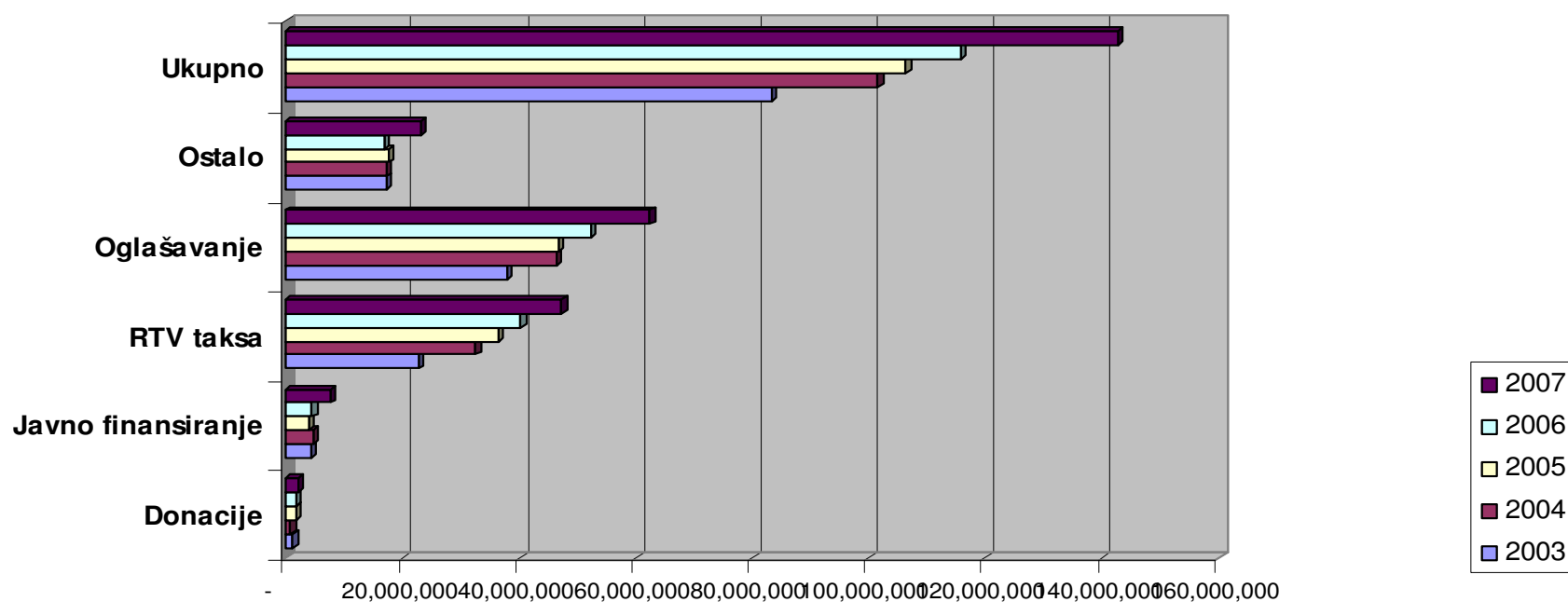
Izvor: RAK elaborat podataka Astre i RAK istraživanje

- Relativno mala dimenzija televizijskog tržišta i visoke koncentracije ljudi u urbanim područjima utiču na razvoj kablovskog sistema

Tržište emitovanja zemaljskim putem u BiH

- Osim Javnog RTV servisa (BHT1, RTRS i FTV), prema podacima iz 2007. usluge pruža još 40 TV stanica od kojih su 15 javne i 25 privatne TV stanice
- Sa stanovišta pokrivenosti gradova i populacije, isključujući Javne RTV servise, samo 2 TV stanice pokrivaju preko 2 miliona gledatelja u oko 100 gradova (OBN i PINKBH); 7 stanica pokriva 16-50 gradova i 500.000 - 1.000.000 gledatelja dok 30 TV stanica ima pokrivenost manju od 500.000 populacije u manje od 16 gradova
- Niti jedan emiter, isključujući javne RTV servise, nema pokrivenost čitave teritorije; nekoliko emitera dostupno na 70-80% teritorije BiH

Tržište emitovanja zemaljskim putem u BiH

	Donacije	Javno finansiranje	RTV taksa	Oglašavanje	Ostalo	Ukupno
■ 2007	2,189,743	7,700,410	47,294,152	62,477,949	23,136,514	142,798,768
□ 2006	1,683,888	4,557,904	40,361,765	52,338,531	16,824,227	115,766,315
□ 2005	1,771,071	3,924,260	36,406,509	46,722,160	17,586,240	106,410,240
■ 2004	783,775	4,776,486	32,520,817	46,355,724	17,179,168	101,615,970
■ 2003	1,236,884	4,336,960	22,675,148	37,814,751	17,212,630	83,276,373

Slika 1. i tabela 3.: Struktura prihoda

Tržište emitovanja zemaljskim putem u BiH

Pokazatelj	2003	2004	2005	2006
CRA	69,0	67,2	66,3	65,8
CRA + CRB	80,1	82,7	84,8	84,9
HHI	1987,19	1813,26	1878,16	

Tabela 4.: Odnos koncentracije i Hirschmann-Herfindahlov indeks

- HH indeks pokazuje da postoji visoka koncentracija na tržištu (>1.800) tj. dominacija nekoliko TV stanica
- Javni RTV servis - nosilac uvođenja DTT-a
- Problem investicija i restrukturiranja

Rezultati istraživanja

	PITANJE	JAVNE		PRIVATNE		JAVNI RTV SERVISI
		DA	NE	DA	NE	
1	Da li Vam je poznato da će doći do potpunog gašenja analogne televizije u Bosni i Hercegovini?	13	1	28	0	3
2	Da li Vam je poznato da će zemaljska televizija u potpunosti preći na digitalno emitovanje?	13	1	28	0	3
3	Da li Vam je poznato da je osnovan DTT Forum BiH sa zadatkom izrade strategije prelaska na digitalno emitovanje u BiH?	12	2	28	0	BHT i FTV - DA; RTRS-NE
4	Da li ste vlasnik emisione infrastrukture (antenski stub) na nekoj od emisionih lokacija koje koristite?	7	7	23	5	BHT - DA FTV - NE RTRS bez odgovora
5	Da li vaši analogni predajnici nose oznaku "digital ready"?	2	13	7	21	BHT - DA, 41 predajnik ostali - bez odgovora
6	Da li je studijska tehnika koju trenutno koristite potpuno analogna?	3	11	3	25	FTV - DA BHT i RTRS - NE
7	Da li planirate izvršiti potpunu digitalizaciju studijske opreme?	7	5	21	5	RTRS - 2010 BHT - 2015 FTV - koriste BHT infrastrukturu
8	Da li ste zainteresovani za učestvovanje u pilot projektu "početak digitalnog zemaljskog emitovanja"?	8	6	21	7	BHT i FTV - DA RTRS - bez odgovora

Radna grupa za ekonomsko-društvene aspekte

Rezultati istraživanja

	PITANJE	JAVNE	PRIVATNE	JAVNI RTV SERVISI
9	Sadašnje pokrivanje analognim signalom Vaše stanice spada u:			
	Lokalno	8	11	
	Regionalno	5	8	
	Više regija	1	5	FTV i RTRS
	BiH		2	BHT
10	Prelaskom na digitalno emitovanje, navedite za koju vrstu pokrivanja ste zainteresovani:			
	(1)BiH	2	13	BHT
	(2)Regionalno	5	13	FTV i RTRS
	(3)Lokalno	7	5	
11	Procijenite godinu do koje bi vaša kompanija bila spremna za potpuno emitovanje digitalne zemaljske televizije?			RTRS- bez odgovora
	a) 2010	1	8	
	b) 2012	4	9	FTV
	c) 2014	2	6	BHT
	d) 2015	5	2	
	UZORAK (BROJ TV STANICA)	14	28	3

Analiza uvođenja DTT u svijetu

- Članice Evropske unije počele sa eksperimentalnim emitovanjem digitalnog terestrijalnog programa krajem 90-ih i početkom 2000-tih godina
- Svaka zemlja je imala drugačiji pristup i predispozicije za ovaj proces.
- Rezultati različiti - teško je naći zajednički imentelj
- U većini zemalja članica odlučeno da se ukidanje analognih frekvencija desi u periodu između 2006. i 2010. godine.

Ekonomska analiza uvođenja DTT-a u svijetu

ZEMLJA	ISKUSTVA
Austrija	<ul style="list-style-type: none"> - Austrijska vlada je podržala godišnji fond za digitalizaciju u iznosu od 6.75 miliona eura - Analiza troškova je pokazala da digitalna mreža treba biti komercijalnog karaktera, funkcionalni biznis model koji se ne oslanja na državne subvencije
Češka	<ul style="list-style-type: none"> - Vladino kofinansiranje prelaska na digitalno emitovanje TV programa se dijeli na direktno i indirektno:<ul style="list-style-type: none"> a) Finansiranje informacionih kampanja, te monitoring tržišta b) Kompenzacija nabavke osnovne opreme za prijem za odabrane grupe građana uz pomoć evropskih grantova.
Italija	<ul style="list-style-type: none"> - Svi koji su imali pristup analognoj TV, moraju imati pristup i digitalnoj. - Prelazak na digitalnu TV mora biti finansijski prihvatljiv za većinu građana i izvodiv za zemlju. - Omogućiti pluralizam sa novom tehnologijom i omogućiti novim operatorima da pristupe sistemu. - 110 miliona eura iz državnog budžeta kao pomoć domaćinstvima pri kupovini set-top box-a, kroz individualne subvencije u iznosu od 50 do 70 Eura

Ekonomska analiza uvođenja DTT-a u svijetu

ZEMLJA	ISKUSTVA
Njemačka	<ul style="list-style-type: none"> - Subvencioniranje 16 eura mjesečno po domaćinstvu - Primarni cilj je bio povećanje značaja, snage i postojanja terestrijalne transmisije emitovanja signala uvođenjem digitalne TV
Slovenija	<ul style="list-style-type: none"> - Proces prelaska na digitalnu televiziju treba biti tržišno orjentisan, ali i podržan mjerama javne politike - Kompatibilnost opreme koju korisnici već posjeduju sa novom opremom; oprema potrebna za prelazak na digitalnu televiziju treba biti pristupačna i dostupna većini stanovnika.
Španija	<ul style="list-style-type: none"> - Circulus vitrosus: nije bilo dovoljno zanimljivog sadržaja na DTT, potrošači ne kupuju set-top box-ove, niska tražnja, nema ekonomije obima, visoka cijena, TV operatori ne odvajaju budžet za kreiranje novih sadržaja

Forme javne podrške

Evropske institucije su dizajnirale prihvatljive forme javne podrške :

- Investiranje u mrežu transmisije u zonama slabe pokrivenosti signalom i zonama smanjenog komercijalnog interesa investitora
- Kompenzaciono finansiranje javnih RTV stanica za troškove emitovanja koristeći sve tehnologije emitovanja i na taj način obezbjeđujući pokrivenost cijele poulacije.
- Subvencije korisnicima za kupovinu digitalnih dekodera, obezbjeđujući neutralne tehnologije
- Finansijska kompenzacija za emitere koji moraju isključiti analogno emitovanje zbog specifičnih interesa prije isteka postojećih dozvola emitovanja, ako će to omogućiti raspoloživi kapacitet za digitalno emitovanje.

Prijedlog društveno-ekonomskih mjera

1. Subvencioniranje ugroženih kategorija stanovništva
2. Zaštita potrošača i konkurentskih odnosa
3. Javni servis u fokusu DTT-a
4. Digitalna dividenda

Subvencije ugroženim kategorijama stanovništva

Koga subvencionirati?

- Ugrožene kategorije stanovništva

Kako regulisati subvencije?

- Vezivanje uz RTV pretplatu

Koja je dinamika i skala subvencija?

I val – I godina: 70% prosječne cijene set-top box-a

II val – II godina: 50% prosječne cijene set-top box-a

III val – III godina: 30% prosječne cijene set-top box-a

Zaštita potrošača

- Potrošači moraju biti zaštićeni
- Prijedlog Vijeća za konkurenciju u skladu sa postojećim zakonima
- Definisati potrebne specifikacije i standarde opreme kako bi regulisali tržište, npr. DTT preporučuje ili sl.
- Voditi računa o konkurentnosti i zaštiti potrošača

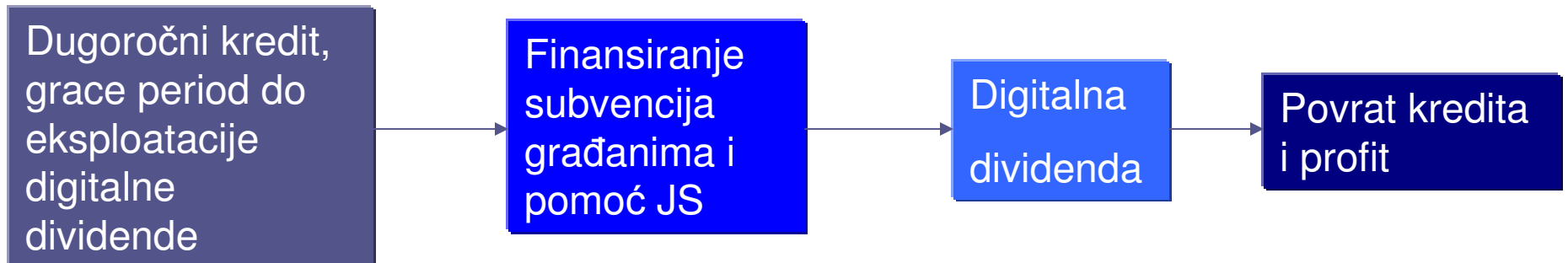
Fokus digitalizacije – Javni RTV servis

- Uloga javnih RTV servisa u prelazu na DTT
- Ekonomska podrška za JS
- Iskustva iz EU: vlade država su obezbjedile mehanizme indirektno finansijske podrške (poreski podsticaji i krediti) i direktne subvencije za proces tranzicije
  - Javni servis mora biti u fokusu digitalizacije, a to je moguće samo uz finansijsku pomoć države
  - JS će se obavezati da učestvuje u promociji DTT-a, tako što će ustupiti adekvatne termine za oglašavanje na svim svojim stanicama

Digitalna dividenda

- Korištenje oslobođenih frekvencija u najširem smislu predstavlja digitalnu dividendu
- Iskorištenost digitalne dividende varira od zemlje do zemlje
- Državna administracija, prema tržišnom principu, treba da odluči kako će upotrijebiti oslobođene frekvencije
- Naša preporuka izlazi iz iskustva evropskih zemalja, koje su se odlučile za Telekom i Poštu i to uglavnom za mobilnu telefoniju

Model: ROI - Povrat na investiciju

Zaključci

- Što kraći period paralelnog emitovanja digitalnog i analognog signala
- Subvencioniranje ugroženih kategorija stanovništva prema skalama
- Zaštita potrošača i konkurencije
- Javni RTV servis fokus digitalizacije uz finansijsku pomoć
- Digitalna dividenda